

POLICYDOKUMENT

HEMINSTRUKTÖRER FÖR HÖRSEL

Innehåll:

Riktlinjer för heminstruktörsverksamheten

Inledning

Bakgrund till heminstruktörsverksamheten hörsel

Behovet av heminstruktörer

Lagstiftning, riktlinjer, FN:s standardregler

Källförteckning

Definition av ”hörselskadade”

Den som i SCB:s Levnadsnivåundersökningar svarat ”nej” på frågan: ”Kan du utan svårighet höra vad som sägs i samtal mellan flera personer med eller utan hörapparat?” är hörselskadad, och HRF har vid flera tillfällen använt denna definition.

HRF använder begreppet ”hörselskadade” för hela den heterogena gruppen av barndomshörselskadade, vuxenhörselskadade, vuxendöva, personer med tinnitus, menières sjukdom (samt övrig öronrelaterad yrsel), cochlea implantat-opererade och ljudöverkänsliga.

Riktlinjer för heminstruktörsverksamheten (HÖRSEL)

Heminstruktören ska ha adekvat utbildning och kunskaper om hörselskadades situation och behov. Heminstruktören ska löpande få fortbildning om hörselskadade och den tekniska utvecklingen kring hörapparater och hörseltekniska hjälpmedel samt förhållningssätt. Heminstruktören bör ha tillgång till en kontaktperson/audionom på den eller de hörselkliniker som berörs av det geografiska arbetsområdet.

Heminstruktörens insatser ska för den hörselskadade vara avgiftsfri och tillgänglig för alla med någon form av hörselskada. Insatsen från heminstruktören ska kunna ske snabbt utan krånglig byråkrati.

Heminstruktören ska ges möjlighet att medverka i HRFs årliga träffar för länets alla heminstruktörer för hörselskadade.

Målsättning:

Målsättningen för heminstruktörsverksamheten är att stödja hörselskadade i deras närmiljö, dvs. i hemmet, vårdinrättningen, fritiden mm så att fullgod livskvalitet uppnås för den hörselskadade.

Syfte:

Heminstruktörsverksamheten är en kommunal verksamhet som ska präglas av möjlighet till en snabb insats vid misstänkt hörselskada från hemtjänst, vårdinrättning, anhörig eller annan.

Verksamheten syftar till att utveckla och stärka den hörselskadades situation i närmiljön och i samhället så att den hörselskadade uppnår ett självständigt och aktivt liv. Viktigt är att bevaka att frågan medtas i upphandlingarna av tjänster.

Heminstruktörens uppgift

På olika sätt aktivt medverka så att den hörselskadade uppnår full tillgänglighet och livskvalitet i närmiljön och i samhället. Upplysning och informera om självhjälp.

Träning av hörselskadade i hemmiljö ska ses som en särskild arbetsmetod inom hemtjänsten, som utförs av särskilt utbildad heminstruktör i samarbete

med arbetsledare, annan vårdpersonal och landstingets rehabiliteringsresurser för hörselskadade. Planeringen av insatserna skall ske i samråd med den hörselskadade.

Individuellt stöd

- Hembesök
- Förmedla kontakt med audiologisk klinik och hörcentral
- Träning i den dagliga livsföringen, även träning i utemiljö
- Information om hörapparatens funktion och hjälpmedel
- Visa och utbilda hur man sköter om sina hörhjälpmedel (rengöring, batteribyten mm)
- Informera om vilka tekniska hjälpmedel som finns och hålla sig informerad om utvecklingen av hörapparater och hörseltekniska hjälpmedel
- Informera om kommunens och landstingets resurser
- Medverka och initiera kontakter mellan den hörselskadade och HRF:s lokala förening, föreningar, bibliotek och annan fritidsverksamhet
- Vara behjälplig vid fel på hörapparat och hörhjälpmedel via servicefirmor

Information utåt

Heminstruktören ska aktivt medverka till att informera/utbilda personal inom hemtjänst, vårdinrättningar, servicehus, anhöriga och närstående om hörselskador, hörapparater och hörseltekniska hjälpmedel samt förhållningssätt.

Utbildning

Karolinska Institutets enhet för audionomi, som är förlagd till Huddinge Universitetssjukhus AB, ansvarig för utbildning av heminstruktörerna. Heminstruktörerna för synskadade (Stockholms stad) läser 5 p vid socialhögskolan vilket också är HRF:s distrikts rekommendation för heminstruktörerna för hörsel.

Inledning

Hörselskadades distrikt i Stockholms län är en intresseorganisation för personer med hörselskada med drygt 4 000 medlemmar. Enligt Statistikprojektet (O Söderlind 1998) finns det uppskattningsvis 127 000 personer med hörselskada inom länet varav ca 35 % av dessa är hörapparatbärare. Personer med hörselskada har individuella behov av rehabiliterande åtgärder som exempelvis hörseltekniska hjälpmedel och pedagogiska insatser.

HRF:s grundsyn bygger på principen om allas lika värde och allas lika rätt samt att samhällets insatser alltid måste utgå ifrån den enskildes behov. Rehabiliteringsinsatserna avgör i hög grad hörselskadades livssituation och livskvalitet.

Personer med hörselskada har rätt att få rehabilitering utifrån sina behov. Landstingets skyldighet att tillgodose dessa behov regleras i Hälso- och sjukvårdslagen § 3b.

Även kommunen har omsorgs- och rehabiliteringskyldighet vilket bl a regleras i Socialtjänstlagen §§ 5, 6, 10, 19, 20 och 21. Heminstruktörer för personer med hörselskada fyller en mycket viktig funktion i rehabiliteringsprocessen inom kommunens omsorgsverksamhet. Vikten av rehabiliteringsinsatser efter behov betonas också i FN:s standardregler i Regel 3 och 4.

I Stockholms län saknas idag heminstruktörer för hörsel i flera kommuner.

HRF:s distrikt i Stockholms län vill med detta

dokument påtala organisationens krav vad gäller den kommunala heminstruktörsverksamheten och visa på bristerna i kommunerna för personer med hörselskada. HRF:s distrikt vill också betona att kostnaderna för enskilda personer och ökade rehabiliteringsbehov på sikt överstiger kostnaden för att inrätta heminstruktörstjänster för hörsel i den kommunala omsorgsverksamheten.

Bakgrund till heminstruktörsverksamheten

Redan på 40-talet utförde några lokalföreningar inom Hörselfrämjandet hembesöksverksamhet. På 60-talet hade en hörselskadad hemsamarit i Halmstad anställts av kommunen för att bistå hörselskadade i hemmen.

I Stockholm, socialdistrikt 3 Kungsholmen-Essingen inrättades 1985 en befattning som kommunal heminstruktör för personer med hörselskada efter eget initiativ från 1:e arbetsterapibiträde som själv var hörselskadad. Tätt därefter inrättades ytterligare en befattning i Täby kommun.

Inom ramen för Projekt Äldre hörselskadade som startades av Handikappinstitutet 1986 bildades en arbetsgrupp i Stockholm. Gruppen bestod av företrädare för audiologiska klinikerna i Stockholms läns landsting tillsammans med de två ovan nämnda heminstruktörerna från Kungsholmen respektive Täby, utbildningsansvariga vid Stockholms läns landsting samt en representant från Hörselfrämjandets distrikt i Stockholm.

Arbetsgruppen arbetade fram en kursplan för utbildning av heminstruktörerna. Utbildningen erbjöds socialförvaltningen i Stockholm och kommunerna inom Danderyds sjukvårdsområde. Målet var att varje socialdistrikt och kommun ska ha minst en heminstruktör för hörselskadade.

Behovet av heminstruktörer

Hörselskadade är idag en utsatt grupp i samhället, det finns stora brister när det gäller möjligheten till individuella insatser för att kunna leva ett bra liv som hörselskadad t ex att tillgodogöra sig information och vara delaktig i samhället.

Det grundläggande behovet för alla hörselskadade oavsett ålder är att fungera i närmiljön, dvs. i hemmet och tillsammans med familjen. Man måste ha en fungerande kommunikation med familjemedlemmar och närstående, man måste kunna samtala i telefon, ta del av utbudet på TV och i radio.

Rehabiliteringsinsatserna avgör i hög grad vilket liv vi kan leva som hörselskadade. Många äldre personer med hörselskada saknar idag kommunal hörselomsorg, stöd och råd i hemmiljö efter behov.

Heminstruktörens insatser - länken till ett fungerande vardagsliv

När hörseln försämras föreligger en stor hälsorisk. Exempel på riskfaktorer är ensamhet, passivisering och understimulering där följden kan bli oro, ångest och otillfredsställelse om personen inte får rätt stödinsatser.

Att inte höra innebär ofta ett snabbare åldrande och tilltagande senilitet och demens pga bristande stimulans.

Stödinsatserna för personer med hörselskada i deras närmiljö är sociala hemtjänstens ansvar enligt Socialtjänstlagen och för att bemöta behoven krävs specifik kunskap inom hörselområdet. Heminstruktörens insats är en viktig länk till ett väl fungerande vardagsliv för personer med hörselskada. Då att speciellt observera personer med eget boende.

Heminstruktörernas arbete bidrar till att minska framtida kostnader för landsting och kommun genom att:

- Förebygga uppkomst eller ökning av service- och omvårdnadsbehov eftersom personer med hörselskada som får stöd klarar sig längre med egna resurser

- Minska risken för sänkt livskvalitet och bromsa ensamhet och isolering för personer med hörselskada som på sikt kan leda till psykisk försämring och depression som i värsta fall kan övergå i falsk senildemens.

- Minska tid för omsorgspersonal vid ledsagning till exempelvis hörselklinik, öronläkare, hörapparatsservice etc.

Lagstiftning, riktlinjer, FN:s standardregler

Socialtjänstlag (SoL) 1980:620

§5 Till socialnämndens uppgifter hör att

”Svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det”.

§6 Rätten till bistånd

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt (annat bistånd) på de villkor som anges i § 6b-6f”.

§6 f

”Med annat bistånd avses hjälp i hemmet samt särskilt boende för service och omvårdnad för äldre eller bostad med särskild service för funktionshindrade”.

§10 Allmänna riktlinjer för socialnämndens verksamhet

”Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamhet eller annan liknande social tjänst underlätta för den enskilde att bo hemma och att ha kontakt med andra”.

§20 Omsorger om äldre människor

”Socialnämnden skall verka för att äldre människor får goda bostäder och ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service”.

§21 Omsorger om människor med funktionshinder

”Kommunen skall planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer”.

Hälso- och sjukvårdslagen (HSI) 1982:763

§3b Landstingets ansvar

”Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget eller som är kvarskrivna enligt § 16 folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där, 1. habilitering och rehabilitering, 2. hjälpmedel för funktionshindrade, och 3. tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade. Landstingets ansvar omfattar dock inte habilitering, rehabilitering och

hjälpmedel som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt § 18 b”. Lag (2000:356). Här att särskilt observera upphandlingar av tjänster.

Rehabiliteringen inom hälso- och sjukvården SoS rapport 1993:10 av socialstyrelsen.

Landstingsförbundet och svenska kommunförbundet lyfter fram rehabiliteringens betydelse oavsett ålder och diagnos. Detta förutsätter väl fungerande vårdlänkar och förtroendefullt samarbete mellan huvudmän och verksamheter byggt på medvetenhet om avgränsningar.

FN: s standardregler

Regel 3 Rehabilitering

”Staterna bör se till att rehabilitering erbjuds för människor med funktionsnedsättning för att kunna uppnå och behålla största möjliga självständighet och funktionsförmåga”.

Regel 3:1

”Staterna bör utveckla egna rehabiliteringsprogram för alla handikappgrupper. Sådana program bör baseras på de funktionshindrades egna behov och på principerna om full delaktighet och jämlikhet”.

Regel 3:2

”Sådana rehabiliteringsprogram bör inbegripa olika aktiviteter, såsom grundläggande funktionsträning som kan förbättra eller kompensera en funktion, rådgivning till dessa människor och deras familjer, självförtroendeträning och särskilda tjänster som bedömning och rådgivning”.

Regel 3:3

”Alla människor som behöver rehabilitering, bör ha tillgång till sådan. Detta gäller även människor med omfattande eller flera funktionsnedsättningar”.

Regel 4

”Staterna bör garantera utvecklingen av och tillgången till stöd och service, inbegripet sådana hjälpmedel som bidrar till att personer med funktionsnedsättning kan bli mer oberoende i det dagliga livet och utöva sina rättigheter”.

Källor:

FN:s standardregler, United nation, Utrikesdepartementet, Socialdepartementet, 1995

Socialtjänstlag 1980:620

Hälso- och sjukvårdslagen 1982:763

Agenda 22 Kommuner, HSO 1998

Statistikprojekt, Hörselskadades förening, O Söderlind 1998

Omvärldsanalys, Hörselskadades riksförbund, 1999

Heminstruktörer för äldre hörselskadade, Danderyds sjukhus, audiologiska kliniken

Två års erfarenhet av hörselinstruktörsverksamhet, Kungsholmen-Essingen, rapport 1987

Ur tystnaden, Å Ahlsén, 1991

Äldre hörselskadade, Kronobergs län, Hörselfrämjandet m fl, Delrapport 1986

Effekter för äldre hörselskadade, Ped hv Gävle, Stimulansbidrag rapport nr 109, 1998